

Пастернак І.О.,
аспірант кафедри обліку і оподаткування
Пастернак Ю.О.,
аспірант кафедри обліку і оподаткування,
Науковий керівник: **Крупка Я.Д.,**
д-р екон. наук, професор
Західноукраїнський національний університет
м. Тернопіль

ВИЗНАННЯ ТА ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЛІЗИНГОВОГО ІНВЕСТУВАННЯ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

В сучасних умовах Україна потребує значних інвестиційних вкладень для відновлення зруйнованої війною економіки. Більшість внутрішніх ресурсів спрямовується на забезпечення фронту зброєю, амуніцією та іншими засобами для стримування ворога і наближення перемоги у майбутньому. Тому виникає потреба у залученні зовнішніх джерел для забезпечення виробничої чи сільськогосподарської діяльності новою технікою, транспортними засобами, інноваційними технологіями.

Однією із форм такого залучення капіталу, що широко застосовується у світовій, а тепер й у вітчизняній практиці, є оренда основних засобів на короткий чи довгостроковий періоди, яку ще іменують лізингом. У практиці розрізняють операційну оренду, коли орендар набуває права на користування основними засобами на термін, що не перевищує строку їх амортизації, з обов'язковим поверненням таких засобів орендодавцю по закінченні строку дії договору оренди. Тобто, операційна оренда не передбачає передачу орендареві усіх ризиків та вигід, що пов'язані з правом власності на об'єкт оренди.

Іншим видом оренди інвестиційного спрямування є фінансовий лізинг. У законодавчій базі України немає єдиного визначення поняття фінансового лізингу. У Законі України «Про фінансовий лізинг» зазначається, що це вид правових відносин, за якими лізингодавець зобов'язується відповідно до договору фінансового лізингу на строк та за плату передати лізингоодержувачу у володіння та користування майно, що належить лізингодавцю на праві власності та набуте ним без попередньої домовленості із лізингоодержувачем, або спеціально придбане лізингодавцем у продавця (постачальника).

Податковим кодексом України (ПКУ) фінансовий лізинг трактується як господарська операція, яка передбачає передачу орендарю майна, що підпадає під визначення основного фонду, придбаного або виготовленого орендодавцем, а також усіх ризиків та винагород, пов'язаних з правом користування та володіння об'єктом лізингу.

Господарський кодекс України (ГКУ) розглядає лізинг як господарську діяльність, спрямовану на інвестування власних або залучених фінансових коштів лізингодавця з передачею у виключне користування лізингоотримувачу майна за умови сплати останнім періодичних лізингових платежів.

Звідси видно, що фінансовий лізинг трактується по різному і розглядається як вид цивільно-правових відносин (ЗУ «Про фінансовий лізинг»), як господарська операція (ПКУ), як господарська діяльність (ГКУ). Тим більше, різні трактування спостерігаються в економічній літературі при визначенні поняття фінансового лізингу: як способу кредитування, виду оренди, форми інвестиційного фінансування, форми капітальних вкладень, правовідносин майнового найму, форми підприємницької діяльності. Це вносить певні суперечності і невизначеність при визнанні та представленні лізингових операцій в системі бухгалтерського обліку і фінансової звітності.

У Національному положенні (стандарті) бухгалтерського обліку (далі НП(С)БО 14 «Оренда») до подібних операцій застосовується термін «фінансова оренда – це оренда, що передбачає передачу орендарю всіх ризиків та вигод, пов'язаних з правом користування та володіння активом, а право власності на об'єкт такої оренди після закінчення її строку може передаватися або не передаватися».

У Законі України «Про фінансовий лізинг» передбачено, що фінансовий лізинг визнається при дотриманні хоча б однієї з таких ознак (умов):

- об'єкт фінансового лізингу передається на строк, протягом якого амортизується не менше 75 відсотків його первісної вартості, після чого лізингоодержувач зобов'язаний придбати об'єкт фінансового лізингу з подальшим переходом права власності від лізингодавця до лізингоодержувача;

- сума лізингових платежів на момент укладення договору дорівнює первісній вартості об'єкта фінансового лізингу або перевищує її;

- балансова (залишкова) вартість об'єкта на момент закінчення строку дії договору фінансового лізингу становить не більше 25 відсотків первісної вартості такого об'єкта;

- об'єкт фінансового лізингу виготовлений на замовлення лізингоодержувача і після закінчення дії договору не може бути використаний іншими особами, крім лізингоодержувача, зважаючи на його технологічні та якісні характеристики.

В НП(С)БО 14 «Оренда» уведено дещо інші умови визнання фінансової оренди (якщо справджується хоча б одна із них):

- орендар набуває права власності на орендований актив після закінчення строку оренди;

- орендар має можливість та намір придбати об'єкт оренди за ціною, нижчою за його справедливу вартість на дату придбання;
- строк оренди становить більшу частину строку корисного використання (експлуатації) об'єкта оренди, навіть якщо право власності не передаватиметься;
- теперішня вартість мінімальних орендних платежів з початку строку оренди дорівнює або перевищує справедливу вартість об'єкта оренди;
- орендований актив має особливий характер, що дає змогу лише орендареві використовувати його без витрат на його модернізацію, модифікацію, дообладнання [1].

Звідси випливає, що нормативними актами застосовують різні підходи до визнання фінансової оренди та фінансового лізингу, хоча в практиці дані поняття часто ототожнюються. Однаковими за значенням та реальними для ведення обліку вважає такі операції проф. Крупка Я.Д.: «Фінансовий лізинг – це орендна операція, коли орендар бере на себе всі зобов'язання, ризики, витрати на утримання та експлуатацію орендованого майна і при цьому право власності на майно до завершення строку оренди не переходить до орендаря, а водночас останній веде облік лізингових об'єктів, як власних основних засобів [2, с.273].

І дійсно, фінансова оренда та фінансовий лізинг близькі за значенням поняття і до них має бути єдиний підхід щодо визнання та порядку відображення в обліку. Однак, необхідно узгодити критерії та умови визнання у різних нормативних актах. Досить чітко вони представлені в НП(С)БО 14 «Оренда».

Особлива умова фінансової оренди чи лізингу в обліку, що випливає з положень НП(С)БО 14, – об'єкт входить до складу основних засобів орендаря (дебет рах. 10 «Основні засоби»), тобто капіталізується у момент його отримання за договором оренди від орендодавця як інвестиційний проект за рахунок залучених джерел (кредит рах. 53 «Довгострокові зобов'язання з оренди»). По мірі компенсації вартості об'єкта за рахунок частини мінімальних орендних платежів такі зобов'язання зменшуються та погашаються орендодавцю разом з фіксованими відсотками.

Мінімальні терміни оренди визначені Законом «Про лізинг» - не менше 75% відамортизованої первісної вартості об'єкта, після цього лізингоодержувач має право придбати об'єкт з подальшим переходом права власності на нього. Хоча, у Нідерландах таке право настає після 100% терміну амортизації, у Великобританії – після 90%, у більшості інших країн цей термін не визначений.

Об'єкти операційної оренди в балансі орендаря не відображаються, що створює певні умови для маніпуляції майном через його передачу, повернення від однієї особи до іншої. Тим більше, строки операційної оренди зараз не обмежені. У деяких країнах (США, Великобританії)

недержавні підприємства зобов'язані капіталізувати одержане в операційну оренду майно з відображенням у балансі довго- чи короткострокових зобов'язань [3, с.420].

У практичній діяльності виникає багато питань стосовно фінансування, відображення в обліку витрат на поліпшення орендованих основних засобів. Згідно з ПКУ на вартість таких поліпшень орендар має створювати у складі власних основних засобів новий об'єкт з наступною його амортизацією за діючими нормами. У зв'язку з цим можуть виникати суперечності, які потрібно врегулювати, стосовно взаємовідносин між сторонами:

- при поверненні об'єкта, на якому проводились поліпшення;
- коли вартість поліпшень не повністю відамортизована орендарем;
- коли орендодавець не погоджується повертати орендареві затрачені на здійснення поліпшень кошти та інші.

Список використаних джерел

1. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 14 «Оренда»: Наказ Міністерства фінансів України від 28.07.2000 №181. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0487-00#n16>.

2. Крупка Я.Д. Облік інвестицій. Монографія. Тернопіль: Економічна думка. 2001. 302 с.

3. Хендриксен Э.С., Ван Бреда М.Ф. Теория бухгалтерского учета: пер. с англ. под ред. Я.В. Соколова. М.: Финансы и статистика, 1997. 576 с.

Подольська І.С.,
викладач вищої кваліфікаційної категорії
ВСП «Вознесенський фаховий коледж
Миколаївського національного аграрного університету
м. Вознесенськ

СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМКИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ І ЗВІТНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Серед різних типів суб'єктів господарювання найбільшу роль у розвитку підприємництва та його основних функцій відіграє мале підприємництво. Саме мале підприємництво є базовою ланкою економіки, що сприяє зміцненню економічної бази, мобілізації фінансових і виробничих ресурсів населення, збільшує загальні обсяги виробництва та роздрібного товарообігу, сприяє розвитку конкуренції, забезпечує зайнятість значної частини населення, стимулює впровадження інноваційних технологій.